

GUIA DE *PRÀCTICUM*
“ MÀSTER UNIVERSITARI EN MIGRACIONS”

CURS 2025-2026

MÀSTER UNIVERSITARI EN MIGRACIONS
(**Master's Degree *in Migration Studies***)

Avda. Blasco Ibáñez, 21
46010 València
(Espanya)

I.- INTRODUCCIÓ (pàg. 4)

I.1 Procés de selecció:

I.2 Indicacions generals per a l'inici del Pràcticum

I.3 Drets i obligacions dels/de les estudiants

I.4 Qui són els/les tutors/es del Pràcticum

I.4.1. Responsabilitats i funcions del tutor/a intern

I.4.2. Funcions del/de la tutor/a extern/ao professional del centre de pràctiques

II.- RESULTATS DE L'APRENTATGE: CONEIXEMENTS, HABILITATS I COMPETÈNCIES (pàg. 8)

III.- OBJECTIUS GENERALS (pàg. 12)

IV.- OBJECTIUS ESPECÍFICS (pàg. 13)

V.- DESTRESES ESPECÍFIQUES QUE S'HAN D'ADQUIRIR (pàg. 13)

VI.- CONTINGUTS (pàg. 14)

VII.- VOLUM DE TREBALL (pàg. 18)

VIII.- METODOLOGIA (pàg. 19)

IX.- PLANIFICACIÓ TEMPORAL (pàg. 20)

X.- MEMÒRIA DE PRÀCTICUM (pàg. 20)

XI.- AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE (pàg. 23)

XII.- BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA (pàg. 24)

Presentació

La guia ofereix informació a estudiants, tutors/es acadèmics/es, tutors/es de centres col·laboradors i organitzacions implicades en el *Pràcticum* del Màster de Migracions .

Entre els objectius del Màster destaca el propòsit de “ *formar un/a professional amb una visió integral dels processos migratoris al món, ja sigui entre països o en mobilitats internes, produïts tant pel desenvolupament desigual als països, com per violència social, o per la discriminació per raça, sexe i religió* ”. A més, “ *la formació especialitzada que es planteja està destinada a diferents perfils professionals que necessiten una perspectiva àmplia i global dels processos migratoris al món* ”. Des d'aquesta perspectiva, és objectiu prioritari del *Pràcticum* promoure activitats dirigides a completar la formació acadèmica rebuda des del model del mètode científic.

El desenvolupament del *Pràcticum* té com a primer objectiu que l'estudiant aprofundeixi en els coneixements, les capacitats i les actituds d'un/a expert/a en migracions. En segon lloc, vincular els/les estudiants amb la realitat de la migració i en tercer lloc completar la formació teòrica amb l'experiència pràctica.

Les orientacions recollides a la guia permeten que l'estudiant descrigui a la seva memòria final de *Pràcticum* una sèrie de qüestions bàsiques relacionades amb els continguts teòrics adquirits al llarg de la seva formació al Màster i a més deixar palès aquelles habilitats i competències que també ha desenvolupat.

Per tant, és fonamental que el treball de la memòria reflecteixi el *coneixement* que s'ha adquirit, la *comprensió* dels continguts i l' *aplicació* dels continguts rebuts al treball concret que s'ha realitzat a l'organització o al centre col·laborador del Màster.

En l'elaboració del treball de memòria, l'estudiant/a ha de reflectir quin tipus d'activitats ha desenvolupat al Centre de Pràctiques i el seu grau de responsabilitat en la resolució de les qüestions plantejades. És important que l'estudiant detalli com ha aplicat els coneixements a la seva feina, com ha posat en pràctica aquests coneixements i quin tipus de decisions o estratègies ha desenvolupat per completar la feina. El *Pràcticum* té dues vessants: Professional i Investigadora.

A l'avaluació de la memòria del *Pràcticum* també es valora la capacitat dels estudiants per transmetre la informació seguint les pautes d'una comunicació científica.

I.- INTRODUCCIÓ

El Pràcticum és una assignatura troncal de 9 crèdits del Pla d'Estudis del Màster en Migracions, en què l'estudiant/a **realitza un total de 230 hores de pràctiques**. Aquesta orientada a l'adquisició d'informació, coneixements, competències i pràctica, requerits per a l'exercici professional del **tècnic/a en migracions** al mercat de treball. Aquesta adquisició es produeix per la col·laboració amb un professional que exerceix la seva activitat en un lloc de treball extern a la Facultat i sota la tutoria d'un professor de la mateixa. Es tracta, doncs, d' **una experiència viscuda en contextos reals de treball**.

El Pràcticum té dues vessants: Professional i Investigadora que es reflectiran a la memòria de Pràcticum.

No es permet en cap cas l' **AUTOPRÀCTICUM**, per tant **un/a estudiant no podrà gestionar-se directament la seva plaça de pràctiques**.

I.1 Procés de selecció:

Després de la reunió informativa on s'informa els estudiants de les places disponibles i dels centres que participen en el Pràcticum del màster, es procedirà a una reunió individual amb cada estudiant per orientar-lo tan bé com sigui possible en l'elecció del centre de pràctiques.

1r.- L'estudiant presenta el seu CV i una carta motivada de l'elecció realitzada, que serà enviada al centre corresponent. En cas de necessitar informacions ulteriors, es podrà sol·licitar cita per correu electrònic amb la directora del màster en el seu horari d'atenció.

2n.- **El coordinador del màster notificarà directament als centres** de l'arribada de l'alumne/a que prèviament ha estat acceptat pel centre després d'estudiar-ne el CV i la carta de motivació.

3r.- El centre decidirà si el perfil dels/de les candidats/es és atinent a la formació que ofereixen.

4t.- L'estudiant/a es posarà en contacte amb l'adreça del Màster, que li assignarà un/a tutor/a intern de la universitat.

5è.- El/la tutor/a intern informarà l'estudiant sobre els detalls de l'elaboració de la memòria final.

Pel que fa a l'elecció del lloc de pràctiques, cal que sigui abans del 15 de juny de 2026.

I.2 Indicacions generals per a l'inici del Pràcticum

El *Pràcticum* suposa un apropament al món laboral que desitgem que l'estudiant aprofiti al màxim. Per això volem fer unes petites indicacions:

1. L'estudiant/a ha de comprendre que el Centre que l'acull fa un esforç per atendre'l. Per això esperem que mostri un esperit de col·laboració i una actitud positiva. És aconsellable que no s'hi adopti una disposició passiva.
2. Ha de ser respectuós amb la feina dels professionals i cercar el punt d'ubicació sense provocar angoixes.
3. El contacte a la Universitat per a qualsevol qüestió és el/la Tutor/a Intern. El contacte al Centre de Pràctiques és el/la Tutor/a Extern.
4. Si excepcionalment l'estudiant/a té alguna dificultat que no pot ser solucionada pels seus tutors pot adreçar-se a la Direcció del Màster.

I.3 Drets i obligacions dels/de les estudiants

D'acord amb la Normativa de Pràctiques Formatives Externes de la Universitat de València:

Són DRETS dels/les estudiants de pràctiques:

- Rebre informació sobre les places de Pràcticum.
- Ser tutelats/des durant el període d'execució de la seva pràctica formativa per un/a professor/a de la Universitat -Tutor/a Acadèmic/ao Intern- i per un/a professional de l'empresa, entitat o institució col·laboradora -Tutor/a Extern-.
- Interrompre la pràctica per un motiu justificat, cosa que **l'estudiant comunicarà per escrit** al coordinador de pràctiques del màster (directora) i al Tutor/a Acadèmic.
- Obtenir una qualificació.

Són OBLIGACIONS dels/les estudiants de pràctiques:

- Iniciar la pràctica en la data i condicions acordades, seguint OBLIGATÒRIAMENT les indicacions que s'especifiquen a l'apartat corresponent de la present guia.
- Comunicar al vostre tutor/a acadèmic qualsevol incidència que afecti el desenvolupament de la pràctica formativa.
- Realitzar amb diligència i aprofitament l'activitat descrita a la pràctica, d'acord amb el programa i les condicions específiques aprovades.
- Guardar amb absolut rigor el secret professional i no utilitzar en cap cas informació extreta del centre de pràctiques amb motiu de fer publicitat o comunicar-la a tercers. No explotar aquells treballs realitzats a la pràctica,

reflectits al conveni que s'hagi subscrit, **sense autorització expressa de la institució** . Aquesta circumstància es recollirà en un document adjunt al corresponent annex del conveni que en reguli la pràctica.

- Presentar una memòria que reflecteixi l'activitat realitzada, seguint les directrius marcades pel tutor/a intern/a.
- Lliurar alhora que la memòria de Pràcticum, els diferents impresos d'avaluació/valoració de l'activitat realitzada al coordinador del màster.
- Quan finalitzi el període de pràctiques, **lliurar al coordinador del màster el document “ Comunicació de Finalització de Pràctiques Formatives a l'Empresa”**, signat pel/per la Tutor/a Extern i amb el segell/cuny de la institució on s'han realitzat les pràctiques.

A més, la Normativa estableix al paràgraf tercer del seu article 6 el següent:

- “ Els/les **estudiants que tinguin alguna relació de parentiu fins a tercer grau amb els components dels òrgans de direcció o amb els tutors de les empreses, institucions o entitats, no hi podran realitzar pràctiques** ”.

i al paràgraf quart del mateix article :

- " **Tampoc podran realitzar pràctiques els/les estudiants que mantinguin una relació contractual amb l'empresa , institució o entitat que no sigui la que ve indicada al propi conveni** ".
- L'esmentada Normativa, també contempla el **requisit de l'assegurança escolar** , explicitant-ho del següent manera a l'article 7:
- " Els/Les estudiants seran beneficiaris de l'Assegurança Col·lectiva d'Accidents i de Responsabilitat Civil que se subscrigui a aquest efecte i que cobrirà els riscos previsibles durant el període de la pràctica ".

I.4 Qui són tutors/es del Pràcticum

Cada estudiant compta per al desenvolupament de la seva pràctica amb l'assessoria i la direcció de dos tutors:

El/la **Tutor/a Acadèmic/ao Intern/a** que serà un/a professor/a nomenat/da per la CCA (Comissió de Coordinació Acadèmica) a aquest efecte.

El/la **Tutor/a del Centre Col·laborador o Extern** amb qui l'estudiant/a realitzarà la pràctica i que serà un/a professional nomenat pel mateix Centre.

I.4.1. Responsabilitats i funcions del tutor/a intern

Elabora, juntament amb el tutor/a extern, el programa d'activitats a realitzar per l'estudiant/a. Aquest programa tindrà en compte els objectius formatius del Pràcticum, les **competències** que s'han de posar en joc per part de l'estudiant/a per desenvolupar aquestes tasques adequadament. D'aquesta manera, s'orienta l'estudiant/a sobre les competències que ha d'adquirir i/o practicar amb l'execució de les tasques.

Realitza les activitats de seguiment de l'estudiant/a.

Aquestes activitats es concreten bàsicament en les següents:

Primer contacte/entrevista, el/la Tutor/a Acadèmic/a informa a l'estudiant/a de les característiques i exigències concretes de les tasques a realitzar a la plaça que ha triat. A més, li dóna una *carta de presentació* per lliurar al Centre col·laborador al/la directora/a del mateix o al/la la Tutor/a de la pràctica. Si es disposés en aquell moment dels Contractes de Pràctiques no caldria lliurar cartes de presentació.

Així mateix, informa l'estudiant/a del sistema de seguiment que realitzarà. Cada tutor/a estima i determina la manera com ha de fer el seguiment i l'assessorament de la pràctica perquè aquesta compleixi l'objectiu formatiu de cara a l'estudiant. A mode orientatiu es recomanen les següents actuacions:

Entrevistes amb l'estudiant : S'hi analitza el desenvolupament de la pràctica i se li proporciona les orientacions pertinents sobre com elaborar la memòria del Pràcticum. Es proposen almenys dues reunions de seguiment

Contacte amb el/la Tutor/a del Centre Col·laborador : Es tracta de realitzar una revisió mèdica sobre el progrés i desenvolupament de la pràctica, possibles elements a prendre en consideració, dificultats o problemes a corregir, expectatives no complertes, etc.).

Avalua el rendiment de cada estudiant.

Per això tindrà en compte el seguiment que ha realitzat de les activitats de l'estudiant al centre i fins i tot a la pròpia facultat (si escau), l'informe del/de la tutor/a extern i la memòria final lliurada per l'estudiant/a.

I.4.2. Funcions del/de la tutor/a extern/ao professional del centre de pràctiques:

Col·labora amb el/la Tutor/a Acadèmic en la planificació de l'activitat de l'estudiant al Centre i en l'emplenament adequat de la fitxa de Pràcticum.

Rep els estudiants i els mostra el funcionament general del centre i quines seran les seves tasques.

Supervisa l'assistència, actitud, participació i rendiment dels estudiants.

Dirigeix i assessora les actuacions de l'estudiant/a al Centre Col·laborador de Pràctiques durant la seva durada . Atén les consultes teòriques i pràctiques en relació amb els continguts que estan treballant.

Fa el seguiment de l'estudiant de pràctiques en col·laboració amb el Tutor Acadèmic.

Emet un informe sobre l'aprofitament de l'alumne o alumna que ha de remetre per correu (postal o electrònic) al Tutor Intern per tal que aquest el pugui tenir en compte en la qualificació del Pràcticum.

II.- RESULTATS DE L'APRENTATGE: CONEIXEMENTS, HABILITATS I COMPETÈNCIES

Resultats de l'aprenentatge:

Coneixements:

CON5.- Que els estudiants coneguin els models teòrics provinents de diferents àrees de coneixement i s'acostumin al maneig dels fets i les dades empíriques que intenten corroborar les hipòtesis derivades dels models esmentats.

CON6.- Posseir i comprendre coneixements que aportin una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i/o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

CON10.- Adquirir un coneixement adequat de les necessitats del col·lectiu immigrant.

CON11.- Adquirir una visió general d'un itinerari d'inserció adequat: conèixer els recursos existents i les vies d'accés; adquisició d'un coneixement adequat del col·lectiu diana i la seva situació real.

CON20.- Conèixer diferents tècniques a utilitzar en el marc de la mediació familiar.

CON24.- Conèixer els diferents tipus de recerca científica aplicada al camp de la mobilitat humana.

Habilitats:

HAB1.- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb les migracions.

HAB2.- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, incompleta o limitada,

inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.

HAB3.- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions (i els coneixements i raons últimes que les sustenten) a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.

HAB4.- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant d'una manera que haurà de ser en gran mesura autodirigida o autònoma.

HAB5.- Que els estudiants sàpiguen generar hipòtesis alternatives a les usuals segons els models teòrics imperants en la mobilitat humana.

HAB6.- Que els estudiants manegen els fets i dades empíriques sense arribar a conclusions ràpides i prematures.

HAB7.- Que els estudiants adquireixin un llenguatge que els permeti expressar els conceptes amb propietat.

HAB8.- Que els estudiants mostrin habilitat per trobar els punts forts i febles en les investigacions realitzades i valorin els exemples de bones pràctiques en la coordinació i la gestió de la mobilitat humana nacional i transnacional.

HAB9.- Que els estudiants sàpiguen interpretar taules de dades i donar-los sentit respecte als models teòrics sobre la mobilitat humana que les produeixen.

HAB10.- Que els estudiants puguin dissenyar, gestionar i valorar programes d'atenció a grups humans amb mobilitat poblacional.

HAB11.- Que els estudiants siguin capaços de llegir bibliografia especialitzada en les migracions i realitzar una anàlisi crítica, avaluació i síntesi aplicables a la seva praxi professional i investigadora.

HAB12.- Que els estudiants adoptin una postura coherent i integrada pel que fa a les dissensions entre els teòrics.

HAB13.- Que els estudiants sàpiguen concebre, dissenyar i desenvolupar recerca científica sobre l'esdeveniment de la migració que permeti un exercici professional docent i investigador adequat.

HAB14.- Que els estudiants posseeixin mestratge en intervenció comunitària i mediació intercultural amb poblacions en mobilitat.

HAB15.- Que els estudiants manegen la resolució de problemes interpersonals, tant a nivell individual com de petit grup, de poblacions autòctones, de migrants i de refugiats/ades.

HAB16.- Que els estudiants siguin capaços de desenvolupar un esperit crític que permeti a l'alumne una visió àmplia i global de les migracions.

HAB38.- Que els estudiants siguin capaços de contrastar la legislació vigent en matèria de mobilitat humana, tant nacional com internacional, amb esperit crític.

HAB39.- Que els estudiants siguin capaços d'integrar-se en un equip de treball, mostrant participació, responsabilitat, iniciativa, esperit crític, capacitat de treball autònom i professionalitat.

HAB40.- Que els estudiants siguin capaços de mostrar claredat, aprofundiment i estructuració de l'anàlisi i la reflexió sobre les pràctiques preprofessionals realitzades, a partir de l'aplicació de les aportacions teòriques revisades durant el pla d'estudis.

HAB41.- Que els estudiants siguin capaços de mostrar claredat, aprofundiment i estructuració de l'anàlisi i la reflexió sobre el rol i el perfil professional a l'àrea de treball.

HAB42.- Que els estudiants siguin capaços de mostrar una bona redacció, ús de la documentació, argumentació, rigor conceptual i ús adequat del vocabulari específic de la disciplina.

HAB43.- Que els estudiants siguin capaços de sistematitzar i estructurar les presentacions als grups de treball.

Competències:

COMP1.- Que els estudiants estiguin preparats per a la gestió i la coordinació de qüestions migratòries.

COMP2.- Que els estudiants siguin capaços de desenvolupar polítiques migratòries eficaces.

COMP3.- Que els estudiants puguin crear i fomentar polítiques de cooperació internacional.

COMP4.- Que els estudiants sàpiguen sensibilitzar i prevenir conductes i actituds xenòfobes, racistes i dogmàtiques tant a la població d'acollida com als diferents grups de migrants.

COMP5.- Que els estudiants puguin crear i/o gestionar gabinets de premsa.

COMP7.- Que els estudiants utilitzin tota la seva preparació per fomentar el relativisme cultural davant de l'etnocentrisme, des d'una anàlisi respectuosa de les diferències.

COMP9.- Que els estudiants siguin capaços de treballar en equips professionals fent servir les seves habilitats en el maneig de grups.

COMP10.- Que els estudiants puguin utilitzar proves diagnòstiques, individuals i grupals, amb correcció.

COMP11.- Que els estudiants puguin utilitzar tots els seus coneixements i habilitats per intervenir en els processos de migració que es desenvolupen als centres de pràctiques, col·laborant amb els professionals.

COMP12.- Que els estudiants puguin utilitzar tots els seus coneixements i habilitats per avaluar les intervencions realitzades al centre de pràctiques/treball.

COMP13.- Que els estudiants puguin utilitzar tots els seus coneixements i habilitats per exercir el rol professional als centres de treball.

COMP14.- Que els estudiants siguin capaços de sistematitzar i estructurar les presentacions als grups de treball.

COMP15.- Que els estudiants apliquin els seus coneixements i habilitats a la comprensió d'un camp d'estudi relacionat amb les migracions i el domini de les habilitats i els mètodes de recerca relacionats amb aquest camp.

COMP16.- Que els estudiants siguin capaços de promoure la cohesió social mitjançant la lluita contra la discriminació, l'explotació i les desigualtats socials tant a nivell local, nacional, europeu com internacional.

COMP17.- Que els estudiants siguin capaços d'impulsar els principis d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones i d'accessibilitat al mercat laboral dels col·lectius desafavorits.

COMP18.- Que els estudiants siguin capaços d'originar les “bones pràctiques” a l'àmbit de la cooperació i el desenvolupament internacional.

COMP19.- Que els estudiants siguin capaços de fomentar la cultura de pau i la propagació dels valors democràtics.

CT1.- Contribuir en el disseny, desenvolupament i execució de solucions que donin resposta a demandes socials, tenint en compte com a referent els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

CT2.- Demostrar raonament crític i autocrític en l'àmbit de la titulació, considerant aspectes tals com ètica professional, els valors morals i les implicacions socials de les diferents activitats realitzades.

CT3.- Col·laborar eficaçment en equips de treball, assumint responsabilitats i funcions de lideratge i contribuint a la millora i desenvolupament col·lectiu.

CT4.- Actuar amb autonomia a l'aprenentatge, prenent decisions fonamentades en diferents contextos, emetent judicis sobre la base de l'experimentació i l'anàlisi i transferint el coneixement a noves situacions.

CT5.- Saber comunicar-se de manera efectiva, tant de manera oral com escrita, adaptant-se a les característiques de la situació i de l'audiència.

CT6.- Proposar solucions creatives i innovadores a situacions o problemes complexos, propis de l'àmbit de coneixement, per donar resposta a les diverses necessitats professionals i socials.

CT7.- Conèixer i comprendre, des del propi àmbit de la titulació, les desigualtats per raó de sexe i gènere a la societat; integrar les diferents necessitats i preferències per raó de sexe i de gènere en el disseny de solucions i la resolució de problemes.

III.- OBJECTIUS GENERALS

L'objectiu general del Pràcticum, com hem indicat prèviament, s'identifica amb els aspectes relacionats amb les migracions i la seva problemàtica.

Aquest objectiu, per tal d'operativitzar-ho, es podria bifurcar en dos grans nuclis

- D'una banda, es tracta d'analitzar la situació sobre la qual s'intervindrà, a través de seminaris o reunions amb el tutor de la facultat, que tindran tres moments:
 - ✓ Abans d'anar al centre, en un seminari d'introducció.
 - ✓ Durant les pràctiques, en reunions periòdiques de seguiment.
 - ✓ En acabar les pràctiques, en un seminari d'anàlisi i avaluació.
- Per altra banda, l'objectiu central del Pràcticum és la intervenció en aspectes relacionats amb la migració. Això es concreta en:
 - Intervenir en els processos de migració que es desenvolupen als centres de pràctiques, col·laborant amb els professionals.
 - Avaluar les intervencions realitzades amb les informacions a què es tindrà accés des del centre.
 - Contrastar la legislació vigent per al context migratori amb la pròpia realitat.
 - Relacionar els coneixements teòrics i pràctics rebuts amb les vivències del Pràcticum.
 - Reflexionar sobre el rol de l'expert als centres del Pràcticum.

IV.- OBJECTIUS ESPECÍFICS

PERFIL PROFESSIONAL: Tot i que entenem que la intervenció social ha de partir d'una avaluació i valoració de la intervenció realitzada, que té un caràcter eminentment investigador, en aquest vessant més professional del Pràcticum es ressaltarà com a objectiu principal el contacte directe i la col·laboració amb els professionals del centre on es fan les pràctiques.

PERFIL INVESTIGADOR: En aquest vessant, encara que es valorarà com un dels objectius que l'estudiant mantingui el contacte amb els professionals i la realitat social en què emmarqui l'argument de la seva investigació. Es considerarà com a objectiu prioritari que compleixi els requisits mínims indispensables per iniciar-se en la recerca psicosociocultural a l'àrea de les migracions.

V.- DESTRESES ESPECÍFIQUES QUE S'HAN D'ADQUIRIR.

Els coneixements, destreses i habilitats implicats en el Mòdul de Pràcticum envolten dues parts fonamentals:

- ✓ El treball al centre de pràctiques, des de criteris professionals.
- ✓ L'anàlisi, la reflexió crítica i la presentació estructurada d'aquest treball, des dels coneixements adquirits al llarg de la carrera.

Concretament, les habilitats i destreses implicades en aquests dos nuclis de treball són principalment els següents:

- El treball al centre de pràctiques:
 - ✓ Integració a l'equip de treball.
 - ✓ Participació.
 - ✓ Responsabilitat i professionalitat.
 - ✓ Iniciativa i capacitat de treball autònom.
 - ✓ Capacitat crítica.
- L'anàlisi d'aquest treball:
 - ✓ Adequació als objectius específics de cada Pràcticum.
 - ✓ Claredat i estructuració de la presentació de les dades i informació requerides.
 - ✓ Claredat, aprofundiment i estructuració de l'anàlisi i reflexió sobre les pràctiques realitzades, a partir de les aportacions teòriques revisades durant la carrera (les assignatures i la seva aportació) i la documentació específica revisada durant el Pràcticum.
 - ✓ Claredat, aprofundiment i estructuració de l'anàlisi i la reflexió sobre el rol i el perfil professional de l'expert a l'àrea de treball i sobre el desenvolupament d'aquestes competències al llarg del Pràcticum.
 - ✓ Redacció, documentació, argumentació, rigor conceptual i ús adequat del vocabulari específic de la disciplina.
 - ✓ Revisió crítica del treball realitzat.
 - ✓ Sistematització i estructuració de les presentacions als grups de treball, en cas de fer-se.

- ✓ Organització, presentació i ortografia.

VI.- CONTINGUTS

Els continguts a treballar en aquest mòdul estan vinculats als àmbits d'intervenció, i que serveixen per sistematitzar els programes de treball que es realitzen als centres de pràctiques. Les pràctiques poden ser de tipus professionalitzador o investigador, adaptant en cada cas les peculiaritats d'execució de la memòria a aquests dos tipus.

El Màster Universitari en Migracions (MUM) per la seva interdisciplinarietat reuneix disciplines d'estudi pertanyents tant a les ciències socials (economia, dret, ciències polítiques, sociologia, antropologia), humanes (història, demografia, geografia), educatives, com a la salut i el benestar (medicina, infermeria, psicologia i treball social). L'emigració és un fenomen complex, d'abast global i amb implicacions econòmiques i socials importants tant per als països d'acollida com per als d'origen. Per tant, la formació tant del professional com de l'investigador/a en migracions, ha d'abastar totes aquestes disciplines, sense excepcions.

El Pràcticum té un perfil investigador i un perfil professional:

A.- PRÀCTICUM VESSANT INVESTIGACIÓ: El Pràcticum s'organitza al voltant del plantejament d'una investigació al centre de pràctiques. Si es tracta d'un treball teòric, la presencialitat fa referència al treball de biblioteca i formació complementària; en el cas de feines empíriques també s'inclou la recollida de la informació de la mostra. La preparació, seguiment i anàlisi de la investigació ocupa el temps restant, que s'ocuparà en reunions i seminaris amb els tutors i tutores i l'elaboració de la memòria, com a treball individual.

Perfil investigador: Quan es tria un perfil de recerca, es treballa directament amb els grups de recerca. El màster compta amb la col·laboració d'un grup seleccionat i experimentat d'institucions a tot el món, que acullen els nostres estudiants.

Les àrees necessàries per promoure la investigació transcultural en el camp de la migració són:

1 Mobilitat Humana: Ètica i Drets Humans

Continguts: Drets humans i migració. Racisme, xenofòbia i igualtat. Legislació i migració. Ocupació, inserció sociolaboral i drets socials dels immigrants. Acolliment. Fonaments ètics de les polítiques migratòries. Diversitat religiosa. Esglésies i integració. Migració i justícia. Asil i Refugi. Nacionalitat. Tractament de la informació relativa als/les immigrants. Relacions i acords internacionals.

2 Mobilitat Humana: Cultura i Societat

Continguts: Ciutadania i migració. Migracions i envelliment. Intervenció social i migració. Mediació i migració. Segona generació. Projectes migratoris. Aculturació.

Gènere. Memòria històrica i migració. Història de la mobilitat humana. Treball social i migració. La interculturalitat en el procés d'ajuda. Projectes migratoris. Canvi cultural. Mobilitat social. Conflicte social. Xoc cultural. Oci. Organització social. Associacionisme i participació social. Espai social i urbà. Espais rurals. Migracions internes. Cinema. Música. Pintura. Literatura. Mitjans de comunicació.

3 Mobilitat Humana: Política, Economia i Desenvolupament

Continguts: Polítiques migratòries. Administració, govern i conducta política. Demografia. Globalització i migració. Migració, creixement i desenvolupament econòmic. Remeses. Retorn. Consum i publicitat. Mercat de treball i economia informal. Causes i efectes socioeconòmics de les migracions. Medi ambient. Emigrants altament qualificats i fugida de cervells. Migracions organitzacionals i empreses transnacionals. Cooperació internacional.

4 Mobilitat Humana: Identitat i Comportament

Continguts: Psicologia, individu i migració. Salut sexual i reproductiva. Canvi a la identitat. Psicologia de la salut i mobilitat humana. Psicologia transcultural. Atenció sanitària i migració. Adaptació. Personalitat, estrès i salut. Actituds i creences. Racisme i prejudici. Etnicitat. Tolerància. Efectes de la migració sobre les interaccions familiars. Solució de conflictes interculturals a través de l'educació en valors i actituds. Programes d'educació en actituds i valors interculturals. Programes de desenvolupament de la ciutadania intercultural.

B.- PRÀCTICUM VESSANT PROFESSIONAL: El Pràcticum s'organitza al voltant de l'experiència de treball al centre de pràctiques. Gran part del volum de treball d'aquest mòdul se centra en la presencialitat de l'alumne a l'esmentat centre. La preparació, seguiment i anàlisi de l'experiència ocupa el temps restant, que s'ocuparà per part seva en activitats de gestió, en l'anàlisi grupal de l'experiència a través de les reunions i seminaris amb els tutors i les tutores i l'elaboració de la memòria, com a treball individual.

Perfil professional: on s'intenta vincular els estudiants amb la realitat de la migració i completar la formació teòrica amb l'experiència pràctica requerida per a l'exercici del tècnic/a en migracions i en relació directa amb la demanda al mercat de treball. Aquest aprenentatge es produeix per la col·laboració amb un/a professional que exerceix la seva activitat en un lloc de treball extern a la Facultat i sota la tutoria d'un/a professor/a. Es tracta, doncs, d'una experiència viscuda en contextos reals de treball. El Pràcticum assegura la valoració crítica del context d'intervenció des de les diferents aproximacions al camp de les migracions: demogràfica, sociològica, econòmica, política, legal, antropològica, psicològica i sanitària. El desenvolupament del Pràcticum té com a primer objectiu que l'alumne/a aprofundeixi en els coneixements, les capacitats i les actituds d'un expert/a en migracions. Per tant, les pràctiques s'ofereixen en sintonia amb la formació d'un/a professional capaç de treballar en els àmbits següents:

- 1) Intervenció psicosocial en àmbits multiculturals.** Les tasques als centres (ONG, institucions socials i centres d'educació) que cobreixen aquesta àrea són: Integrar,

complementar i posar en pràctica els coneixements adquirits durant els ensenyaments interdisciplinaris rebuts. Conèixer el funcionament de la institució en general i, en particular, les àrees dedicades a la mobilitat humana. Adquirir habilitats, coneixements i destreses per a l'exercici professional del tècnic/a en migracions al tercer sector. Aprendre el funcionament dels equips psicosocials interdisciplinaris i, en especial, les funcions de cada professional, per poder gestionar-los. Aprofundiment del perfil professional del tècnic/a en migracions. Participació a les reunions d'equip. Impartició i gestió de tallers. Derivació a altres serveis i entitats (treball en xarxa). Maneig de xarxes socials. Participació a la formació de la institució. Millorar les possibilitats de feina. Conèixer tots els projectes que hi ha dins del programa de migrants i refugiats/des. Participar en els projectes de sensibilització i educació per a la ciutadania. Aprendre a ensenyar, gestionar i valorar programes d'atenció a grups humans amb mobilitat poblacional. Aprendre el funcionament dels/de les professionals de la mediació familiar en àmbits multiculturals.

2) Assistència primària, secundària i terciària a refugiats/des i migrants. Les tasques als centres (ONG, establiments públics d'acollida) que cobreixen aquesta àrea són: formar-se en com es presta allotjament, manutenció i assistència psicosocial urgent i primària als refugiats/des i immigrants, així com altres serveis socials encaminats a facilitar la convivència a les persones que sol·liciten asil a Espanya o obtinguin la condició de refugiat/da o atendre les seves necessitats i les de la seva família. Sensibilitzar-se a la cultura d'acollida i integració entre refugiats/des, migrants i la comunitat local. Col·laborar en les activitats i els cursos de formació proposats per la institució. Participar en els projectes d'atenció a migrants i refugiats/des. Aprendre a ensenyar, gestionar i valorar programes d'atenció a grups humans amb mobilitat poblacional. Aprofundiment del perfil professional del tècnic/a en migracions. Participació a les reunions d'equip. Impartició i gestió de tallers. Derivació a altres serveis i entitats (treball en xarxa). Maneig de xarxes socials. Resoldre problemes a escala individual i de petit grup de poblacions migrants. Intervenció en crisi.

3) Salut i Migració. Les tasques als centres (centre de Salut Pública GVA i altres centres de salut) que cobreixen aquesta àrea són: Coneixement dels programes de promoció de la salut que es desenvolupen al Centre, especialment el programa de promoció de salut en població immigrant de la ciutat de València. Complementar els coneixements teòrics de salut pública apresos a l'aula, amb coneixements pràctics i la seva aplicació a la realitat. Aprendre la dinàmica de treball de l'equip psicosocial del centre de salut. Aprofundiment del perfil professional del tècnic/a en migracions a l'àmbit de la salut. Participació a les reunions d'equip. Col·laborar en les activitats i els cursos de formació proposats per la institució. Derivació a

altres serveis i entitats (treball en xarxa). Maneig de xarxes socials. Millorar les possibilitats de feina. Participar en els projectes d'atenció a migrants i refugiats/des i salut. Intervenció en crisi i assistència individual i grupal.

4) Dret i Migracions. Les tasques als centres (despatxos d'advocats/ades i serveis d'advocacia de les ONG i altres institucions) que cobreixen aquesta àrea són: Exercitar-se a l'assessorament jurídic a immigrants. Es treballa amb advocats especialitzats en la gestió de solucions per a assumptes jurídics davant les administracions o tribunals en matèria d'estrangeria i nacionalitat, penal, civil, matrimonial, gestions de compravenda d'habitatges, davant de notaries i registres, legalització de documents. Es col·labora també amb mediadors/es capacitats/ques en la resolució de conflictes extrajudicialment. Conèixer el funcionament de la institució. Adquirir habilitats, coneixements i destreses per a l'exercici professional dels despatxos o seccions de l'advocacia i dels mediadors interculturals en aquest àmbit. Es cercarà complementar i posar en pràctica els coneixements adquirits durant les assignatures de dret d'estrangeria. Participació a les reunions d'equip. Derivació a altres serveis i entitats (treball en xarxa). Maneig de xarxes socials. Participació en la formació de la institució. Millorar les possibilitats de feina.

5) Assessorament en Polítiques de migració i gestió de polítiques públiques. Les tasques als centres (ONG, les administracions (locals, regionals, nacionals), els ajuntaments, els sindicats, els organismes internacionals (OIM, OIT, OIJ) institucions europees) que cobreixen aquesta àrea són: Conèixer el funcionament de la institució. Fomentar la participació política i aprendre les tasques dels/de les assessors/es en polítiques migratòries. Posar en pràctica els coneixements adquirits en polítiques migratòries de les classes teòriques, per poder desenvolupar polítiques migratòries eficaces; fomentar polítiques de cooperació internacional; poder aprendre a dissenyar polítiques d'intervenció social contra la discriminació de qualsevol tipus. També contra el tràfic i el trànsit de persones. Aprofundiment del perfil professional del tècnic/a en migracions. Participació a les reunions d'equip. Maneig de xarxes socials. Participació a la formació de la institució. Es fomenta, en especial, la formació d'un/a professional amb respecte pels drets humans i que respongui a les demandes provinents de les institucions encarregades de l'elaboració i la implantació de les diferents polítiques migratòries que es plantegen a la mobilitat humana a partir de les institucions i les polítiques internacionals.

VII.- VOLUM DE TREBALL

a) PRÀCTICUM VESSANT PROFESSIONAL:

El Pràcticum s'organitza al voltant de l'experiència de treball al centre de pràctiques. El 75% del volum de treball d'aquest mòdul se centra en la presencialitat de l'alumne a l'esmentat centre.

La preparació, el seguiment i l'anàlisi de l'experiència ocupa el 25% restant del temps, que s'ocuparà per part seva en activitats de gestió, en l'anàlisi grupal de l'experiència a través de les reunions i seminaris amb els tutors i l'elaboració de la memòria, com a treball individual.

La distribució del volum del treball total de l'estudiant, considerant totes les activitats vinculades al Pràcticum, es concreten al quadre següent:

	PRÀCTICUM: 9 CRÈDITS
Reunions de gestió de les pràctiques	10 hores
Assistència al Centre de Pràctiques	200 hores
Elaboració de la Memòria	20 hores
TOTAL: VOLUM DE TREBALL	230

b) PRÀCTICUM VESSANT INVESTIGACIÓ:

El Pràcticum s'organitza al voltant del plantejament d'una investigació al centre de pràctiques. El 75% del volum de treball d'aquest mòdul se centra en la presencialitat de l'alumne a l'esmentat centre: si es tracta d'un treball teòric, s'entén que aquesta presencialitat fa referència al treball de biblioteca i formació complementària; en el cas de treballs empírics, es refereix a la recollida de la informació de la mostra.

La preparació, seguiment i anàlisi de la investigació ocupa el 25% restant del temps, que s'ocuparà reunions i seminaris amb els tutors i l'elaboració de la memòria, com a treball individual.

La distribució del volum del treball total de l'estudiant, considerant totes les activitats vinculades al Pràcticum, es concreten al quadre següent:

	PRÀCTICUM: 9 CRÈDITS
Reunions de gestió de les pràctiques	10 hores
Assistència al Centre de Pràctiques	200 hores
Elaboració de la Memòria	20 hores
TOTAL: VOLUM DE TREBALL	230

VIII.- METODOLOGIA

METODOLOGIA DOCENT

Al Pràcticum, la metodologia docent s'emmarca en un enfocament actiu i experiencial. Se centra en “aprendre exercint” i en l'enfocament individual. Es tracta d'integrar-se als equips professionals, o amb l'estreta col·laboració amb el tutor/a (tant extern com intern); solucionar problemes i atendre casos concrets. Tot això a partir de les tutories, reflexions crítiques en debats i assessorament i seguiment, per garantir l'adquisició de competències i habilitats en un context professional.

En resum, s'utilitza:

- a) Aprenentatge actiu i experiencial
- b) Aprenentatge autònom per part de l'estudiantat
- c) Resolució de problemes i casos pràctics
- d) Treball en equip
- e) Supervisió, seguiment mitjançant les tutories.
- f) Retroalimentació
- g) Aprenentatge basat en la generació i la participació en projectes (tant de recerca com d'intervenció)
- h) En el cas de les formacions teòricopràctiques de les diferents institucions es poden utilitzar les eines següents: exposició del professor, treball en grup, exposició de l'alumnat, lectures tutoritzades, debats, comentari de textos.

A partir de la reflexió individual i grupal sobre les pràctiques, i aprofundint sobre les claus, l'estudiant elaborarà individualment una Memòria de Pràctiques.

La Memòria de Pràctiques ha de ser el resultat de la reflexió de l'estudiant/a sobre el treball realitzat i les circumstàncies en què es desenvoluparà. Per realitzar-la necessitareu sol·licitar informació sobre el centre de pràctiques al vostre tutor/a del centre, aspecte aquest que farà respectant la confidencialitat sobre la informació obtinguda.

A continuació, es presenta l'esquema orientatiu sobre els diferents apartats on s'ha de basar l'elaboració de la Memòria per al Pràcticum, que en tot cas serà concretada per cada tutor de pràctiques del màster, en funció de l'activitat realitzada als diferents llocs de pràctiques. L'estudiant/a lliurarà la memòria al seu tutor/a abans de la data indicada a cada mòdul, incloent-hi el qüestionari d'autoavaluació que apareix a l'annex.

La memòria serà individual, encara que al bloc 1, les dades del centre, podrà ser elaborada en comú pels/les diferents estudiants del mateix centre de pràctiques.

IX.- PLANIFICACIÓ TEMPORAL

El període de realització del Pràcticum és el següent:

Si el centre ho permet es pot començar a partir del 02 de novembre del 2025 i acabar una setmana abans d'anar a la mobilitat.

De tota manera, el període de pràctiques ha de complir les 200 hores presencials; per això els/les estudiants poden calcular les dates i hores basant-se en l'horari del centre.

Presentació de la memòria de Pràcticum (al tutor/a intern):

PRIMERA CONVOCATÒRIA: 08 de maig de 2026

SEGONA CONVOCATÒRIA: 12 de juny de 2026

X.- MEMÒRIA DE PRÀCTICUM

La memòria ha de tenir una extensió mínima de 15 i un màxim de 20 pàgines, sense que hi estiguin inclosos els annexos. (arial 11; espaiat senzill)

Bloc 1: dades d'identificació del centre de pràctiques.

- Denominació, adreça, telèfon, fax, e-mail.
- Tipus de centre, institució de qui depèn, règim econòmic, normativa legislativa que en regula l'activitat.
- Director/a del centre, tutor/a de pràctiques, altre personal.
- Programes i projectes que es fan des del centre de pràctiques.
- Activitat fonamental i horari del centre. Ubicació dins les àrees d'estudi del Màster
- Equip de treball: professionals, funcions, metodologia de treball.
- Usuaris del centre: tipologia, edat i freqüència d'assistència.

Bloc 2: Treball realitzat per l'estudiant

PERFIL PROFESSIONAL:

- Descripció i justificació, si escau, de l'horari de pràctiques de l'estudiant/a.
- Programa, projecte o àrees de treball on ha intervingut i descripció de les activitats realitzades habitualment, assenyalant el nivell de responsabilitat assumit en el desenvolupament (observació, col·laboració, direcció).
- Reflexió de l'estudiant sobre el treball realitzat, les condicions de realització, la metodologia utilitzada, els recursos trobats al centre i les facilitats o dificultats per accedir, així com la relació amb les matèries cursades al màster.

- Comentari sobre les condicions de realització del Pràcticum: nivell de comunicació i facilitat/dificultat d'accés al tutor/a del centre, possibilitat d'accedir a la informació, circumstàncies especials, etc.
- Valoració del treball realitzat i de les possibilitats observades per l'estudiant/a respecte al centre/institució com a centre de pràctiques.

PERFIL INVESTIGADOR:

- Descripció i justificació, si escau, de l'horari de pràctiques de l'estudiant/a.
- Programa, projecte o àrees de treball on ha intervingut, i descripció de les activitats realitzades habitualment, assenyalant el nivell de responsabilitat assumit en el desenvolupament (observació, col·laboració, direcció).
- Reflexió de l'estudiant sobre el treball realitzat, les condicions de realització, la metodologia utilitzada, els recursos trobats al centre i les facilitats o dificultats per accedir, així com la relació amb les matèries cursades al màster.
- Comentari sobre les condicions de realització del Pràcticum: nivell de comunicació i facilitat/dificultat d'accés al tutor/a del centre, possibilitat d'accedir a la informació, circumstàncies especials, etc.

<i>Bloc 3: Reflexió sobre la intervenció dels alumnes a l'àrea d'intervenció del centre de pràctiques.</i>

En aquest bloc se sol·licita que, a partir de la realitat viscuda al centre de pràctiques, l'estudiant/a reflexioni sobre el treball de l'expert en aquest centre des del punt de vista del context global on intervé.

PERFIL PROFESSIONAL:

És l'apartat que reflecteix l'anàlisi i la reflexió argumentada, documentada i crítica de l'estudiant sobre les pràctiques. És, de fet, el bloc més important de la memòria, i el més rellevant per a la qualificació. Interessa especialment que l'estudiant pugui:

- Contextualitzar el treball realitzat a l'àrea/país i el col·lectiu de què es tracta, i assenyalant alternatives i suggeriments sobre el tipus d'intervenció que ha viscut.
- Analitzar, respecte a l'expert/a en migracions, la imatge, el perfil professional pel que fa al sector i al centre concret, les possibilitats d'actuació, les limitacions o dificultats que hi ha, així com l'ajuda que rep o podria rebre d'altres persones i/o institucions.
- Analitzar les habilitats i les destreses necessàries per a la tasca desenvolupada, la relació d'aquestes destreses amb les matèries de la carrera i amb el període de pràctiques.

PERFIL INVESTIGADOR:

És l'apartat que reflecteix l'anàlisi i la reflexió argumentada, documentada i crítica de l'estudiant/a sobre el seu projecte de recerca. És, de fet, el bloc més important de la memòria, i el més rellevant per a la qualificació. Interessa especialment que l'estudiant pugui:

- Contextualitzar el treball realitzat en la investigació capdavantera en la temàtica seleccionada. Presentar una anàlisi raonada de la bibliografia consultada.
- Analitzar les repercussions que pot tenir la seva investigació per a l'enriquiment formatiu de l'"expert/a en migracions". Assenyalar quines aportacions rellevants al camp de les migracions representa el seu treball de recerca.
- Analitzar les habilitats i les destreses necessàries per a la tasca desenvolupada, la relació d'aquestes destreses amb les matèries del màster i amb el període de pràctiques.
- L'estudiant/a haurà de lliurar un projecte on s'indiqui les hipòtesis inicials, els passos realitzats, la mostra utilitzada, el tipus de metodologia emprada i un breu resum de resultats previs. En concret:

- a) **OBJECTIUS I APORTACIONS DE LA INVESTIGACIÓ**
- b) **MÈTODE-DISSENY:** hipòtesi, treball preliminar de cerca bibliogràfica i documental, preparació del material, Planificació de la recollida de la MOSTRA
- c) **PLA OPERATIU:** fases-objectius-tasques-participants; CALENDARI
- d) **BIBLIOGRAFIA**

XI.- AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE

Cada tutor/a avalua individualment els/les estudiants assignats/des al mòdul de Pràcticum. L'avaluació inclou els elements següents:

➤ Valoració del tutor/a del centre de pràctiques.

És la persona que s'ha responsabilitzat de la tutorització directa de l'estudiant en pràctiques, i pot aportar una valoració fiable de les mateixes, considerant criteris com la participació de l'estudiant, la integració a l'equip de treball, la professionalitat i responsabilitat, la iniciativa... Aquesta valoració es realitza mitjançant:

- ✓ El qüestionari d'avaluació.
- ✓ Les entrevistes amb el tutor del centre.

➤ Memòria.

Al Pràcticum és tan important el treball realitzat al centre com la valoració de l'estudiant/a del mateix . Tots dos es presenten a la Memòria del Pràcticum, que és el document de treball fonamental d'aquest mòdul. Aquest dossier inclou l'estructura i els epígrafs claus de la Memòria, que poden ser matisats per cada tutor/a. Els criteris fonamentals per a la correcció de la Memòria seran els següents (matitzats, si escau, per cada tutor/a):

- ✓ Claredat i estructuració de la presentació de les dades i informacions requerides.
- ✓ Claredat, aprofundiment i estructuració de l'anàlisi i la reflexió sobre les pràctiques realitzades.
- ✓ Claredat, aprofundiment i estructuració de l'anàlisi i la reflexió sobre el rol del tècnic en migracions a l'àrea de treball/investigació, i sobre les aportacions teòriques revisades durant el màster (les assignatures i la seva aportació).
- ✓ Adequació als objectius específics del Pràcticum.
- ✓ Organització, presentació i ortografia.
- ✓ Redacció, documentació, argumentació, rigor conceptual i ús adequat del vocabulari específic de la disciplina.

➤ Valoració del tutor/a de la Facultat .

El treball de seguiment i reflexió realitzat pel tutor/a de la facultat us ofereix criteris per emetre la seva pròpia valoració de les pràctiques realitzades per l'estudiant/a. Aquesta valoració es construeix principalment sobre els criteris següents:

- ✓ Assistència i participació a les reunions i seminaris de seguiment.
- ✓ Valoració de les pràctiques, en funció de les entrevistes amb el/la tutor/a i les visites al centre (participació de l'estudiant/a al centre, integració a l'equip de treball, treball autònom, professionalitat...).

La puntuació final del Pràcticum es construeix a partir d'aquestes tres valoracions, ponderades de la manera següent:

- ✓ Informe del tutor/a del centre de pràctiques 20 %
- ✓ Assistència a tutories, participació i valoració de la memòria 80 %

Hi ha tres situacions que poden suposar la **no superació del Pràcticum** , que impliquen un procés de recuperació diferent:

- Si el període de pràctiques s'ha desenvolupat correctament, però la realització de la Memòria és incorrecta o deficient, l'estudiant haurà de repetir-la i presentar-la al tutor de la facultat per a la segona convocatòria.
- Si l'informe del centre de pràctiques, corroborat pel/per la tutor/a de la facultat, és negatiu, i indica problemes importants en el desenvolupament

de les pràctiques, l'estudiant/a haurà de matricular-se de nou i repetir tot el període de pràctiques el curs següent.

- Si s'incorre en l'incompliment de les normes establertes pel màster i la institució on es realitzi el Pràcticum, l'estudiant/a haurà de matricular-se de nou i repetir tot el període de pràctiques el curs següent.

XII.- BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

Tot seguit, es presenta una bibliografia global relacionada amb el Pràcticum. Aquesta bibliografia podrà ser ampliada pels tutors de la facultat segons els àmbits propis de cada centre.

- Per a la redacció de treballs universitaris :
SANTS, MA; MANTECÓ, B. I GONZÁLEZ, C. (1997). *Llibre d'estil per a universitaris* . Màlaga: Manuel Gómez Edicions.
- Per a l'elaboració de la Memòria:
CHARTIER, R. (1998): *Escriure les pràctiques: discurs, pràctica, representació* . València: Canyada Blanch.
SHÖN, D. (1992). *El pràctic reflexiu* . Barcelona: Paidós.
SHÖN, D. (1992). *La formació del pràctic reflexiu* . Barcelona: Paidós.
SABALZA, M. (2003). L'aprenentatge experiencial com a marc teòric per al Pràcticum. Actes del *VII Simposi Internacional sobre el Pràcticum* . Poio, Universitat de Santiago de Compostel·la